

Strategi för landstingets arbete med FN:s konvention om barnets rättigheter

Landstinget Blekinge
Februari 2018
Ärendenr 2018/00388

LANDSTINGET BLEKINGE

Innehåll

Strategi för landstingets arbete med FN:s konvention om barnets rättigheter	1
1. Inledning.....	3
2. Barns mänskliga rättigheter.....	3
2.1 FN:s konvention om barnets rättigheter.....	3
2.2 Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige.....	4
3. Nationellt stöd för att stärka barnets rättigheter	4
3.1 Sveriges kommuner och landsting (SKL)	4
3.2 Barnombudsmannen (BO).....	4
4. Struktur för landstingets barnrättsarbete	4
5. Styrande och stödjande dokument och utgångspunkter	6
5.1 Hälsa- och sjukvårdslagen.....	6
5.2 Tandvårdslagen (2014:823)	7
5.3 Patientlagen (2014:821).....	7
5.4 Patientsäkerhetslagen (2010:659)	7
5.5 Föräldrabalken	8
5.6 Socialtjänstlagen.....	8
5.7 Offentlighets- och sekretesslagen	8
5.8 Förvaltningslagen	8
5.9 FN:s konvention om rättigheter till personer med funktionsnedsättning	9
5:10 Folkhälsopolitiska mål.....	9
5:11 Socialstyrelsens vägledning för barnhälsovård och Rikshandboken i Barnhälsovård.....	9
5:12 Vägledning för vården	9
5:13 Socialstyrelsens föreskrift.....	9
5:14 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer	9
5:15 WHO:s definition av palliativ vård.....	10
6. Revidering och uppföljning	10

1. Inledning

Denna strategi beskriver övergripande hur arbetet med FN:s konvention om barnets rättigheter ska bedrivas i Landstinget Blekinge. Alla i organisationen är viktiga för att förverkliga barns rättigheter. Syftet med strategin är att beskriva politikens, förvaltningarnas och verksamheternas ansvar och roller för att uppnå önskat mål. Till strategin finns en tillhörande handlingsplan. Det övergripande målet är att förverkliga barns rättigheter och anlägga ett barnrättsperspektiv på alla åtgärder och beslut i Landstinget Blekinge. Barn och unga ska bemötas med respekt, ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande.

För att kunna arbeta utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter i praktiken krävs ett barnrättsperspektiv – ett perspektiv som motsvarar konventionens barnsyn.

Ett barnrättsperspektiv innebär att både den enskilda medarbetaren och hela verksamheten arbetar rättighetsbaserat och har strategier för arbetet med att genomföra FN:s konvention om barnets rättigheter. Att arbeta rättighetsbaserat handlar om att förstå, kunna och vilja.

”Ett barnrättsbaserat synsätt kräver att varje barn respekteras och skyddas som rättighetsbärare med en individuell personlighet, egna behov och intressen samt personlig integritet.”

Barnrättsutredningen¹, sid 286

2. Barns mänskliga rättigheter

Landstingets barnrättsuppdrag tar sin utgångspunkt i och planeras utifrån bland annat FN:s konvention om barnets rättigheter².

2.1 FN:s konvention om barnets rättigheter

Konventionen är ett folkrättsligt bindande dokument som beskriver barns och ungas mänskliga rättigheter i form av politiska, medborgerliga, sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter. Konventionen antogs av FN år 1989 och ratificerades av Sverige år 1990. Den ger uttryck för samhällets syn på barn och barndom (alla människor i åldern 0–18 år) och slår fast att alla barn har rätt till stöd, skydd och delaktighet.

Konventionen om barnets rättigheter består av 54 artiklar, varav fyra har karaktären av grundprinciper (artikel 2, 3, 6 och 12). Grundprinciperna står för de grundläggande, allmänna principerna i konventionen och fungerar som tolkningsram för övriga artiklar. Tillsammans med implementeringsartiklarna 4 och 42 bildar de det ramverk för arbets- och beslutsprocesser som krävs för att ett barnrättsperspektiv ska genomsyra en verksamhet:

- att barnet inte diskrimineras på grund av härkomst, etnicitet, kön, könsuttryck, trosuppfattning eller funktionsnedsättning (artikel 2)
- att barnets bästa, både på lång och kort sikt, uppmärksammas och övervägs i alla beslut som berör dem direkt eller indirekt (artikel 3)
- att tillräckliga resurser avsätts för att främja barnets rättigheter (artikel 4)
- att barnets utveckling samt rätt till liv och hälsa beaktas (artikel 6)
- att barnet får möjlighet att säga sin mening och får denna respekterad (artikel 12)
- att barn och vuxna har god kunskap om barnets rättigheter (artikel 42).

¹ http://www.regeringen.se/contentassets/7bcd0fe8815345aeb2ff0d9678896e11/barnkonventionen-blir-svensk-lag-sou-2016_19.pdf

² <http://www.regeringen.se/49b764/contentassets/8caaeabf49834f16aa52df2108837b2d/fns-konvention-om-barnets-rattigheter-so-199020>

2.2 Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige

All lagstiftning som rör barn ska utformas i överenskommelse med barnkonventionen³.

- Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.
- Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.
- Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.
- Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.
- Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.
- Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.
- Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.
- Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

3. Nationellt stöd för att stärka barnets rättigheter

3.1 Sveriges kommuner och landsting (SKL)

SKL⁴ arbetar aktivt för att stödja arbetet med att stärka barnets rättigheter. SKL har ett nätverk för landsting och regioner och ett kommunalt barnrättsnätverk.

3.2 Barnombudsmannen (BO)

Barnombudsmannen⁵ är en statlig myndighet med uppdrag att företräda barns och ungas rättigheter och intressen utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter.

4. Struktur för landstingets barnrättsarbete

För att nå landstingets övergripande mål, att förverkliga barns rättigheter, behövs en tydlighet och struktur över roller och ansvar för organisations olika funktioner. Fullmäktiges ledamöter som har det yttersta ansvaret för landstingets barnrättsarbete ska minst en gång per mandatperiod genomgå utbildning i barns rättigheter och få kunskap om dess krav på landstingets uppdrag och verksamheter. Övriga funktioners åtgärder för att nå målet finns i tillhörande handlingsplan.

Funktion	Roll och ansvar
Politisk ledning	<ul style="list-style-type: none"> • ansvarar för att betydelsen av FN:s barnkonvention om barnets rättigheters tillämpning tydliggörs i strategiska sammanhang och beslut • säkerställer att resultatet för uppdraget genomförs i linje med landstingets riktlinjer och handlingsplan • säkerställer resultatet för landstingets barnrättsarbete genom att tillföra de resurser som krävs för genomförandet • ansvarar för beslut om förändrade riktlinjer.
Landstingsdirektör och	<ul style="list-style-type: none"> • Förvaltningschefer ansvarar för att skapa

³ <https://data.riksdagen.se/fil/00CBEEF3-289A-4C1D-85B4-A6CB6C2FA787>

⁴ <https://skl.se/demokratiledningstyning/manskligarattigheterjamstalldhet/barnetsrattigheter.106.html>

⁵ <https://www.barnombudsmannen.se/>

Förvaltningschefer	<p>förutsättningar och möjliggöra för verksamheterna att arbeta i linje med riktlinje och handlingsplan.</p> <ul style="list-style-type: none">• Landstingsdirektören och förvaltningschefer ansvarar för att efterfråga resultat och följa upp arbete via verksamhetsberättelser och års- och delårsrapport.• Förvaltningschefer ansvarar för att erfarenheter och utvecklingsbehov inom barnrättsområdet återförs till landstingsdirektör och politisk ledning.• Landstingsdirektören och förvaltningschefer ansvarar för att arbete med FN:s konvention om barnets rättigheter ska vara en del av verksamheternas kvalitetsarbete.
Chefer på alla nivåer	<ul style="list-style-type: none">• ansvarar för att synliggöra och säkerställa att barnrättsperspektiv beaktas och formuleras i budget och verksamhetsplanering• ansvarar för att medarbetare får kunskap om FN:s konvention om barnets rättigheter• ansvarar för att utse barnrättsombud i verksamheten• skapar förutsättningar för att verksamhetens barnrättsombud ska kunna utföra sitt uppdrag.
Alla medarbetare	<ul style="list-style-type: none">• ska ha kunskaper och tillämpa FN:s konvention om barnets rättigheter• synliggör och tillämpar barnperspektivet i det vardagliga arbetet• är skyldiga att anmäla oro för barn som riskerar att far illa enligt riktlinjer• ger stöd och information enligt gällande riktlinjer till barn som närstående.
Barnrättsombud	<p>Landstingets verksamheter skiljs åt storleksmässigt, den enskilda förvaltningen/verksamheten bedömer själv hur många ombud som behövs tillsättas. Mindre verksamheter kan med fördel gå samman kring ett eller två barnrättsombud.</p> <ul style="list-style-type: none">• informerar och synliggör FN:s konvention om barnets rättigheter i sin verksamhet• är sakkunnigt stöd till sin chef i frågor rörande barnets rättigheter• är sakkunnigt stöd till verksamheten i frågor rörande barn som närstående• ingår i nätverket för barnrättsombud i landstinget, med regelbundna träffar, ungefär tre halvdagar per år• håller kontakt med barnrättsstrategen och övriga barnrättsombud.
Barnkonventionsrådet	<ul style="list-style-type: none">• stöder och övervakar att barnets rättigheter följs

	<ul style="list-style-type: none"> • uppmärksammar barnrättsfrågor som behöver synliggöras i landstinget • bidrar med sin kompetens i uppföljning och analys av hur rättigheter beaktas i verksamheterna.
Barnrättsstrateg	<ul style="list-style-type: none"> • är sakkunnigt stöd till politik, förvaltning och barnrättsombud • informerar och utbildar i organisationen med särskilt ansvar för barnrättsombudens kompetensutveckling • stöder i utvecklingsarbete och metodutveckling inom barnrättsområdet • stöder i arbete med framtagande av styrande dokument med bäring på barnrättsfrågorna • ingår i SKL:s nätverk för barnrättsfrågor • omvärldsbevakar • ansvarar för revidering av landstingets riktlinjer för Barn som far illa • ansvarar för revidering av landstingets riktlinjer för Barn som närstående • ansvarar för landstingets externa och interna webbplats för barnrättsfrågor.
Intern webbplats	<ul style="list-style-type: none"> • Webbplatsen är en intern samlingsplats för landstingets barnrättsarbete. • Syftet med webbplatsen är att sprida information och kunskap på ett lättillgängligt sätt. • Webbplatsen innehåller bland annat webbutbildningar, dokument och länkar om barn som närstående och barn som far illa.
Extern webbplats	<ul style="list-style-type: none"> • Webbplatsen ger medborgarna information och kunskaper om barnets rättigheter.

5. Styrande och stödjande dokument och utgångspunkter

Barn och unga har särskilt behov av skydd och stöd och deras rättigheter regleras i konventioner och lagar. Utöver FN:s konvention om barnets rättigheter tar landstingets barnrättsuppdrag sin utgångspunkt i och planeras utifrån följande dokument:

5.1 Hälso- och sjukvårdslagen

I hälso- och sjukvårdslagen⁶ kapitel 5 finns särskilda skyldigheter i fråga om barn:

6 § När hälso- och sjukvård ges till barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

⁶ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso--och-sjukvardslag_sfs-2017-30

7 § Ett barns behov av information, råd och stöd ska särskilt beaktas om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med

1. har en psykisk störning eller en psykisk funktionsnedsättning,
2. har en allvarlig fysisk sjukdom eller skada, eller
3. har ett missbruk av alkohol, annat beroendeframkallande medel eller spel om pengar.

Detsamma gäller om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med oväntat avlider. *Lag (2017:810)*

8 § Hälso- och sjukvården ska på socialnämndens initiativ, i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 6 kap. 12–14 §§ patientsäkerhetslagen (2010:659) och av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

5.2 Tandvårdslagen (2014:823)

I tandvårdslagen⁷ 3 § finns särskilda skyldigheter i fråga om barn. När tandvård ges till barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

3 a § Vården och behandlingen ska så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten. När patienten är ett barn ska barnets inställning till den aktuella åtgärden så långt som möjligt klargöras. Barnets inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

5.3 Patientlagen (2014:821)

Syftet med patientlagen⁸ är att stärka och tydliggöra patientens ställning samt främja patientens integritet, självbestämmande och delaktighet. I 5 kap. 3 § sägs följande: ”Patientens närstående ska få möjlighet att medverka vid utformning och genomförande av vården, om det är lämpligt och om bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt inte hindrar detta.”

5.4 Patientsäkerhetslagen (2010:659)

Patientsäkerhetslagen⁹ lyfter fram att även närstående till patienter ska uppmuntras att involveras i patientsäkerhetsarbetet. I 6 kap. 5 § lyfts också skrivningarna från HSL 2 g § om barn som närstående, samt ansvaret att uppmärksamma och anmäla om barn misstänks fara illa (SoL kap. 14). Dessutom lyfter lagen i 6 kap. 8 § hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar för att visa närstående hänsyn och omtanke när patienter avlider.

⁷ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tandvardslag-1985125_sfs-1985-125

⁸ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/patientlag-2014821_sfs-2014-821

⁹ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/patientsakerhetslag-2010659_sfs-2010-659

5.5 Föräldrabalken

6 kap. 1 § Förbud mot aga

I föräldrabalkens¹⁰ sjätte kapitel regleras frågor om vårdnad, boende och umgänge. I 1 § framgår att barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.

Rätten till omvårdnad innebär inte enbart att barnets materiella behov ska tillfredställas utan det innebär även krav på barnets psykiska behov. Det är oundvikligt att föräldrarna måste ges viss möjlighet att övervinna fysiskt motstånd för att kunna utöva sin uppsikt över barnet. Kroppslig bestraffning är ett brott om motsvarande handling mot någon annan skulle betraktas som misshandel (jfr BrB 3:5). Åtgärder som kan innebära kränkande behandling är rumsarrest och öppnande av brev. Åtgärder ska vägas mot barnets ålder och mognadsgrad.

5.6 Socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen¹¹, 5 kap., Socialnämnden skall

- verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden
- i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom.

5.7 Offentlighets- och sekretesslagen

Hälso- och sjukvårdens sekretess är lagstadgad och syftar till att skydda individens integritet. Tystnadsplikten är viktig inte bara för den enskilda patienten utan också för att allmänheten ska ha förtroende för hälso- och sjukvården, särskilt i ärenden som kan vara känsliga.

Sekretessen för uppgifter om patienten upphör i vissa situationer att gälla (OSL 10 kap.):

- Sekretessen upphävs om patienten själv samtycker till att uppgifter lämnas ut.
- För barn under 18 år upphävs, på grund av anmälningsplikten till socialtjänsten, hälso- och sjukvårdens sekretess vid misstanke om att barn far illa.

Sekretesslagstiftningen kan även användas som skydd för barnets uppgifter gentemot dess vårdnadshavare ”om det kan antas att den underårige lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren”. (OSL 12 kap. 3 §)¹²

5.8 Förvaltningslagen

Det finns en lagstadgad skyldighet för myndigheter att samverka enligt 6 § Förvaltningslagen¹³ och en skyldighet att samverka i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. Det är socialtjänsten som har ett förstahandsansvar för att samverkan kommer till stånd. Samverkan kan ske både på övergripande nivå och i enskilda ärenden.

¹⁰ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/foraldrabalk-1949381_sfs-1949-381

¹¹ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

¹² https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/offentlighets--och-sekretesslag-2009400_sfs-2009-400

¹³ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forvaltningslag-1986223_sfs-1986-223

5.9 FN:s konvention om rättigheter till personer med funktionsnedsättning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹⁴ har till syfte att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde.

5:10 Folkhälsopolitiska mål

Det övergripande nationella målet för den svenska folkhälsopolitiken är "att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen" (prop. 2002/03:35¹⁵, prop. 2007/08/110¹⁶). Utgångspunkten för folkhälsoarbetet i Sverige är de övergripande målområdena för folkhälsa som anger centrala bestämningsfaktorer för hälsan.

5:11 Socialstyrelsens vägledning för barnhälsovård och Rikshandboken i Barnhälsovård

I FN:s konvention om barnets rättigheter, artikel 24, beskrivs barnets rätt till hälso- och sjukvård, bland annat barnhälsovård. Ramarna för Barnhälsovårdens uppdrag ger Socialstyrelsens vägledningsdokument¹⁷ och metoder/ utförande för arbetet på BVC ger den webbaserade Rikshandboken för barnhälsovård¹⁸.

5.12 Vägledning för vården

Barn som far illa eller riskerar att fara illa. En vägledning för hälso- och sjukvården samt tandvården gällande anmälningsskyldighet och ansvar¹⁹ är en vägledning som ska stödja hälso- och sjukvården samt tandvården i deras arbete med att identifiera barn som far illa eller riskerar fara illa och fullgöra den lagstadgade anmälningsskyldigheten till socialnämnden. Vägledningen tar även upp skyldigheten att samverka i frågor som rör dessa barn.

5.13 Socialstyrelsens föreskrift

Socialstyrelsens föreskrift²⁰ och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete definierar kvalitet som "…/ att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten enligt lagar och andra föreskrifter om hälso- och sjukvård, socialtjänst och stöd och service till vissa funktionshindrade". (SOSFS 2011:9)

5.14 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer

2 § Vårdgivare som i sin verksamhet tar emot barn eller deras närstående ska fastställa rutiner för hur anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska fullgöras vad gäller ett barn som kan vara våldsutsatt eller kan ha bevittnat våld. (SOSFS2014:4²¹)

¹⁴ <http://www.regeringen.se/rattsdokument/departementsserien-och-promemorior/2008/04/ds-200823/>

¹⁵ <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2002/12/prop.-20020335/>

¹⁶ <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2008/03/prop.-200708110/>

¹⁷ <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-4-5>

¹⁸ <http://www.rikshandboken-bhv.se/>

¹⁹ <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19528/2014-10-4.pdf>

²⁰ <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18389/2011-6-38.pdf>

²¹ <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19441/2014-5-7.pdf>

5.15 WHO:s definition av palliativ vård

WHO beskriver palliativ vård²² som ett förhållningssätt som förbättrar livskvaliteten för patienter och deras familjer som står inför problem förknippade med livshotande sjukdom. Detta görs genom att förebygga och lindra lidande samt tidigt identifiera och behandla smärta och andra problem såsom fysiska, psykosociala och andliga problem.

När det gäller närståendes situation och palliativ vård uttrycker WHO att den palliativa vården ska

- erbjuda ett stödsystem för att hjälpa familjen under patienternas sjukdom och i sin egen sorg
- använda teamets resurser för att möta behoven hos patienter och deras anhöriga, inklusive sorgerådgivning om så behövs.

6. Revidering och uppföljning

Strategin och tillhörande handlingsplan gäller som längst till och med december 2019.

Ansvarig för revidering är landstingsdirektören. Landstingsstyrelsen ansvarar för beslut om förändring av strategin för landstingets arbete med FN:s konvention om barnets rättigheter. Landstingsdirektören ansvarar för beslut om förändringar i tillhörande handlingsplan.

I den årliga verksamhetsplanen ska barnrättsarbetet ingå som en del av planeringen. I den årliga verksamhetsberättelsen ska uppföljning av barnrättsarbetet göras för att kontinuerligt kunna revidera barnrättsarbetet vid behov. Därför ska alla verksamheter utgå ifrån fastställda, mätbara mål, det vill säga barnrättsperspektivet ska omfatta hela verksamheten.

²² <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs402/en/>